

Verdens bedste ide, eller en note om demokratiets fortsatte meningsløshed (post-Trump)

Af: Mikkel Bolt Apr-13-2017

Hvad med demokratiet efter Trump? Donald J. Trumps valgsejr og igangværende præsidentskab gør det relevant at rejse spørgsmålet om demokrati igen-igen. For på mange måder fremstår Trump som en art demokratisk kup, hvor demokratiet bliver kuppet af en populistisk tv-stjerne og byggematador. Trump er en trussel mod demokratiet og retsstaten, og hans kamp mod medierne og mod domstolene har fået mange kommentatorer til at fare i blækket og beskrive Trump som en trussel mod demokratiet.

Men der er desværre ikke nogen populistisk, totalitær eller fascistisk exces, hvis vi ved det forstår noget, der er væsensforskelligt fra en nationaldemokratisk normalitet. Oppositionen mellem populisme/fascisme og demokrati, hvor en anti-fascistisk og demokratisk mobilisering bliver svaret på Trump - som eksempelvis den amerikanske feministiske filosof Judith Butler foreslog det i sin første respons på Trumps sejr - er en kortslutning, der udelukker alternativer med henvisning til en status quo, der for længe siden har vist sig at være en undtagelse.¹ Bare spørg de sorte i USA eller flygtninge og migranter i/på vej til Europa.

Populisme-analysen er med andre ord dårlig. Kort fortalt er argumentet, at populisten Trump appellerer til folket på en suspekt måde, hans eksplicite nationalistiske retorik kortsletter det repræsentative demokrati og baner vejen for en racistisk, misogyn og islamofobisk politik. Trumps politiske program er uden tvivl ultra-nationalistisk og tager form af en senkapitalistiske fascisme baseret på eksklusion af det ikke-amerikanske, alt inklusive fra ydre trusler som muslimer og mexicanere til indre trusler som sorte og feminister. Men problemet med populismeanalysen er, at den har en klar demokratibekræftende funktion: Den efterlader den politiske mainstream som ja, netop, mainstream, som den ufejlbarlige norm, som det er bedst at værne om og følge. Modsætningen bliver på den måde demokraterne mod populistene, hvor populisme er det dårlige, fraværet af argumenter og en mobilisering af det værste i folkesjælen, mens demokrati er det gode, som vi skal forsvare. Demokratiet er godt, selv om den forkerte kandidat blev valgt.

Som Giorgio Agamben har vist i sit omfattende *Homo sacer*-projekt, er sandheden imidlertid, at der er en intim forbindelse mellem demokrati og fascisme.² Demokratiet hviler på en grundlæggende uklarhed, hvor demokrati betyder såvel folkemagt som styring. Demokratiet er bevægelsen mellem disse to poler. Som Agamben formulerer det, er demokratiet bærer af en biopolitisk klassekamp, der hele tiden truer med at bryde ud. Og hele tiden gør det. Den såkaldte flygtningekrise i Europa er et godt eksempel, EU og de europæiske nationalstater har forvandlet Middelhavet til en enorm massegrav og gør alt i verden for at undgå, at flygtende mennesker kommer ind i Europa.

I Vesten er demokrati i dag lig med nationaldemokrati, hvor det repræsentative demokrati med politiske partier, valghandlinger og regeringsdannelser er forankret i en nationalstat med al den racistiske radikalisering og undtagelseslovgivning, det åbner op for. I løbet af de sidste to årtier har vi været vidner til, hvordan disse nationaldemokratier har skruet op for terrorbekæmpelsen og med henvisning til terror indskrænker rettigheder og kriminaliserer politiske protestformer eller forsøger at retsforfølge dem og ikke mindst desperat forsøger at undgå at flygtninge og migranter krydser

Europas grænser. Det grænsekontrollsystem, som er blevet bygget op inden for de sidste 25 år i EU, men også i Australien og USA, er allerede før Trump et bevis på nationaldemokratiets fascistiske dimension, hvor nogle liv ikke bare italesættes som en udefrakommende virus, der truer det nationale fællesskab, men også underkastes og behandles som mindreværdige. Den autoritære vending, som Trump repræsenterer, findes altså allerede. Og den vold, som migranter udsættes for, fremstår paradoksalt nok som legitim. Henvisningen til behovet for at beskytte vores kultur trumfer alt. Vi kan spidsformulere det på følgende vis: Trump er allerede tilstede i vores flygtningepolitik.

I mellemkrigstiden beskrev Karl Korsch forholdet mellem fascisme og demokrati.³ For Korsch var der ikke en væsensforskel på de etablerede borgerlige demokratier og fascismen, der var snarere tale om, at der var en indre sammenhæng mellem de to, at der i borgerlige demokratier var en indbygget fascistisk dimension. Derfor ville Korsch ikke abstrakt modstille demokrati og fascisme. Som han tørt konstaterede, har et moderne stemmesystem – med møder og debatter, valghandlinger etc. – aldrig forhindret skabelsen af koncentrationslejre eller været et værn mod fascismen. Ethvert demokratisk land har eller kan få sit eget Dachau, skrev Korsch. Støtte til demokratiet med det formål at undgå en autoritær opstramning fungerer derfor ikke. Det har det aldrig gjort. Det var det væsentlige for Korsch. Det er ikke det samme som, at Korsch relativerede nazismens rædsler. Pointen er, at i visse situationer begår demokratier 'frivilligt' selvmord, fordi de foretrækker lov og orden, lige meget hvor brutale og morderiske de er, frem for uorden. Det var ifølge Korsch situationen i 1922 i Italien såvel som i Tyskland i 1933.

Konklusionen på såvel Korschs som Agambens analyser er, at det er en fejl at sætte demokratiet over for fascismen eller foreslå at danne fælles front til forsvar for demokratiet mod Trumps fascisme. For rådkommunisten og den italienske filosof er det at misforstå nationaldemokratiets grundlæggende dobbelthed, hvor fascismen er en immanent mulighed og ikke en ekstern trussel. Situationen er den, at nationaldemokratiet i en krisesituation kan blive tvunget til at skrue ned for den demokratiske dimension og op for den nationale dimension og dermed intensivere den eksklusion, der hele tiden har været virkende i det skjulte og i marginen (i kolonierne eller på grænsen). Det er det, vi ser ske med Trump.

Demokratiets naturlighed

Mobiliseringen til forsvar for demokratiet siger ret meget om demokratiet i dag. I udgangspunktet er vi alle demokrater, det kan der naturligvis ikke være tvivl om. Demokrati er en ubetinget positiv størrelse. Traditionelt definerer man demokrati som en styreform, hvor folket bestemmer. Demokrati er flertalsstyre. Det er demokrati som modsætning til aristokrati, hvor en elite bestemmer, og oligarki, hvor de stærkeste har magten. I demokratiet har folket magten. Det vil være den skræbete mundrette definition. Men hvis vi laver en liste over demokratier og politikere, der siger, de er demokrater og går ind for demokrati, så opdager vi hurtigt, at demokrati måske ikke er helt så sammenhængende en størrelse, som vi almindeligvis antager. Så forskellige politikere som Evo Morales, Angela Merkel, Robert Mugabe, Lars Løkke Rasmussen, Raúl Castro, Thaksin Shinawatra, Vladimir Putin og vores ven, Donald Trump, definerer sig alle som demokrater, og såvel Nordkorea og Kina som USA og Danmark, men også Marokko og Iran forstår sig som demokratiske stater med regelmæssige om end noget forskellige valghandlinger. Med andre ord hvis vi begynder at se nærmere på alle de mange forskellige demokratier, der eksisterer i dag, så opdager vi, at begrebet demokrati faktisk savner konsistens. Det viser sig hurtigt, at demokrati er en svært elastisk eller udvidelig størrelse. At det faktisk ikke rigtigt hænger sammen. Ja, demokrati viser sig at være et gummibegreb, fristes man til at sige, der kan fyldes med meget forskelligt indhold. Hvis vi tager udgangspunkt i den virkelige verden og kigger på Danmark, Norge, men også Tyrkiet og f.eks. Indonesien opdager vi hurtigt, at der ikke er ét demokrati, og demokrati er ikke lig med én bestemt styreform eller én bestemt politisk kultur, det er snarere en flerhed af overlappende, men også modstridende regimer, institutioner og livsformer. Det overraskende er imidlertid, at denne flerhed ikke for alvor udfordrer diskursen om demokratiet. Alle de forskellige, ofte modstridende udgaver af demokrati synes faktisk blot at bekræfte vigtigheden af demokrati i dag. Der er ikke nogen, der melder sig ud af klubben af den grund. Vi er alle altid allerede demokrater. Snarere end at begrebet tømmes for betydning eller fremstår problematisk, så svæver det

ligesom over vandene. Det anfægtes ikke for alvor af de forskellige undtagelser. Det er netop undtagelser eller 'fejl', der snarere synes at bekræfte idéen om demokrati. Nordkorea og Mugabe er 'lokale forhold', det er detaljer, der ikke forstyrrer det overordnede billede. At der findes såvel demokratiske konstitutionelle monarkier (Danmark), republikanske demokratier (Frankrig), samt apartheid demokratier (Israel), militære demokratier (Ægypten), statskommunistiske demokratier (Nordkorea) og endda imperiale demokratier (Japan) betyder tilsyneladende ikke rigtigt noget. Idéen om demokrati svækkes eller undermineres ikke af de konkrete variationer, men synes blot at blive endnu vigtigere. Undtagelserne er på en eller anden måde allerede indeholdt i idéen om demokrati, der ikke lider under polysemien, men stadigvæk fremstår som et universelt princip. Vi er alle demokrater i dag.

På den måde er 'demokrati' selve hjertet i nutidens politiske diskurs, det der automatisk henvises til. Det er et magisk ord, et trylleord, der ikke blot sætter politiske processer i gang, men også hele tiden skaber en sammenhæng og forlener begivenheder og handlinger med betydning. For demokratiet, mod Trump. Ordet bruges hele tiden, vi forstår det intuitivt, deraf det automatiske, vi er jo alle demokrater, det er klart, hvad vil det modsatte overhovedet være.

Men bag det selvindlysende og åbenbare gemmer der sig en flertydighed eller et fravær af betydning. Demokrati betyder nemlig ikke rigtigt noget, eller det vil sige, selvfølgelig gør det det, termen konnoterer en hel masse, men alt for meget. Det betyder alt for mange ting på samme tid. Men selvom det ikke hænger sammen, ikke udgør et sammenhængende objekt og peger i alle mulige retninger, så er det ikke desto mindre nøgleordet i den nuværende epoke. Det udstikker en horisont og er epoken. Vores epoke. Demokrati er reelt lig med en suspendering af det politiske og ikke iværksættelsen af det politiske. Demokrati er den vigtigste politiske term, men den hænger ikke sammen. Og den fungerer først og fremmest som en præventiv annullering af enhver mulig udfordring af den nuværende blanding af nationaldemokrati og kapitalisme.

Verdens bedste idé

Demokrati er det bedste, sådan er det. Alle er for demokrati, og støtten til demokrati transcenderer enhver politisk modstand. Republikanere og demokrater, Enhedslisten eller Dansk Folkeparti, alle er de for demokrati. Det skyldes selvfølgelig ikke mindst, at demokrati inden for de sidste par årtier er blevet en modsætning til terror(isme). Et sjovt udtryk for demokratiets succes kan vi finde i den afstemning, som *Morgenavisen Jyllands-Posten* gennemførte i 2014, hvor demokrati kom ind på førstepladsen efterfulgt af frihed og kærlighed.

I november 2014 bad avisen læserne vælge "verdens bedste idé". Vinderen af konkurrencen blev demokrati. Afstemningen fandt sted i forbindelse med udgivelsen af antologien *50 idéer der ændrede verden*, redigeret af den tidligere kapitallogiker Hans Jørgen Schanz på Aarhus Universitetsforlag.⁴ I ugerne op til kåringen, der fandt sted den 9. november – en dato med stor historisk betydning, da det er årsdagen for Murens fald – havde avisen præsenteret forskellige kandidater til titlen som verdens bedste idé. Tolerance, kærlighed, markedet, sjælen, nation, sandhed, lykke, kunst, rationalitet og 40 andre idéer. Men det var demokrati, der løb med titlen. Kærlighed og frihed kom ind på de næste pladser. Men demokrati var altså verdens bedste idé ifølge de 926 af *Jyllands-Postens* læsere, der havde valgt at stemme.⁵

Afstemningen fortæller os meget om demokrati i dag. Først og fremmest selvfølgelig at demokrati er noget godt. Det er intet mindre end verdens bedste idé. Nu var det ganske vist ikke nogen stor andel af avisens læsere, der deltog i afstemningen, med en oplag på små 100.000 er 926 ikke specielt mange, men demokrati kom ind på en klar førsteplads.

Da konkurrencen blev lanceret i *Jyllands-Posten* var alle de 50 forskellige idéer listet og kort forklaret. Om demokrati stod der: "Aristoteles og Platon syntes, at demokrati var en dårlig ide. Ikke desto mindre stod demokratiets vugge i det antikke Grækenland. Det varede i 300 år, før det blev underkendt af magtfulde mænd, og kom først i spil i folkets kamp mod enevælden i 1700-tallet." I beskrivelsen er det historiske perspektiv ikke bare dominerende, der står ikke meget om demokrati i

dag. Myten om Grækenland som demokratiets vugge og kampen mod enevælden er de to begivenheder, der primært beskrives. Der er ikke meget om den historiske udvikling siden "folkets kamp mod enevælden". Måske er det et udtryk for at demokratiet har vundet her. Ganske vist skriver Mihail Larsen, der har forfattet artiklen om demokrati i Schanz' antologi, at demokratiet, "ikke er noget man har, det er noget, man skal kæmpe for", men truslerne mod demokratiet beskrives udelukkende som udefrakommende.

Det er interessant, at det var *Jyllands-Posten*, der stod for afstemningen, der var et samarbejde med Universitetsforlaget. Der er sikkert praktiske forklaringer af 'lokal' karakter involveret, avisen har hjemme i Viby uden for Aarhus, hvor universitetsforlaget selvfølgelig holder til. Så derfor var det oplagt at samarbejde, og alle fik noget ud af det, forlaget fik en masse reklame for bogen og avisen fik indhold til avisens kultur- og debatsektion. Men at det lige er *Jyllands-Posten* og dens læsere som vælger demokrati som verdens bedste idé er nu alligevel interessant med tanke på avisens historie. Med tanke på avisens diskurs i 1920'erne og 1930'erne – *Jyllands-Posten* udtrykte uforbeholden støtte til først Mussolini og senere Hitler ("Mussolini reddede Italien fra den kommunistiske syndflod, som et udueligt parlamentarisk styre havde gjort det modent til, og ingen kan vel bestride, at hans diktatur har været en velgerning for det italienske folk. Tyskland stod foran en lignende katastrofe, da Hitler banede sig vej til magten") – er det sjovt, læserne nu vælger demokrati som den bedste idé, men 1930'erne er jo også længe siden. Eller er de? Sammen med tabloidpressen spillede *Jyllands Posten* en vigtig rolle i den islamofobiske vending i dansk politik i den anden halvdel af 1990'erne med utallige reportager om asylansøgere, der snød systemet. Siden blev avisen jo så centrum for den såkaldte Muhammed-tegningskandale, da avisen ville skrue op for møbningen af herboende muslimer ved at afbilde deres profet som terrorist og alfons.

Hvis man i forlængelse af afstemningen i *Jyllands Posten* skal hæfte en betegnelse på demokrati i dag i Vesten, er 'selvindlysende' et godt bud. I dag er alle demokrater, også selvom vi faktisk er xenofober. Vi mobber herboende muslimer og gør alt for at undgå at migranter kommer herop og får asyl, men demokrati er ikke desto mindre en universel værdi, det er simpelthen verdens bedste idé. Vi er alle demokrater i dag, vi er alle for demokrati. Kun få vil stille sig op og proklamere, at de er imod demokratiet. Det vil være det samme som om ekskludere sig selv fra enhver politisk diskussion. Demokrati: Ja, selvfølgelig. Det er vel kun folk som Abu al-Baghdadi fra IS, der er imod.

Demokrati er i dag med andre ord så naturligt, at det virker naturstridigt overhovedet at overveje et alternativ. Hvis det er noget, der ikke er demokratisk, så er det fordi, det mangler at blive demokratisk. Så er det endnu ikke blevet demokratisk. Der er altså ikke nogen alternativer kun en mangel på demokrati. Demokrati er noget ubetinget positivt. I den forstand er demokrati en ideologi i betydningen en forestilling, der har smidt sin grund i et historisk forløb og er blevet evig eller er blevet naturen selv. En mytologi kan vi kalde det med Roland Barthes eller en styrende repræsentation med Guy Debord, altså en regulerende forestilling, der i aktiv forstand styrer adfærdsmønstre og etablerer bestemte solidaritetsstrukturer, skaber verden i sit billede. At være imod demokrati er således at være imod alt det rigtige. På den måde kan man sige, at demokrati er samfundets uoverskridelige horisont; der ikke er noget bagved eller ved siden af demokratiet. Det er ikke bare uimodsagt, det er indlysende. Det er simpelthen det bedste.

Jyllands-Postens afstemning er i sig selv en udtryk for en udvikling, hvor demokrati er blevet del af en udvidet deltagelseskultur, hvor alle er aktive og opfordres til at deltage og lade deres stemmer blive hørt. *Just do it!* Jodi Dean læser sådanne tendenser som fremkomsten af en kommunikativ kapitalisme, hvor demokrati er et andet ord for selvudbygning. Eksemplarisk kommer denne udvikling til udtryk, når computer- og mobiltelefonfirmaer som Apple og Telia benytter sig af en demokratisk inklusions- og deltagelsesretorik og forstår forbrugerne som brugere og deltagere.⁶ Deltagelse er løsningen på alt. Dean læser denne udvikling som et udtryk for en appropriation af en tidligere transgressiv og kritisk position, hvor nye politiske subjekter som studerende, kvinder og migranter krævede selvbestemmelse og autonomi. Denne kritik blev imidlertid vendt på hovedet, den blev forvandlet til prekært arbejde og selvbestemmelse på jobbet. Kravene om autonomi og kreativitet blev til en opløsning af grænserne mellem arbejde og fritid. Demokrati blev til et miljø, og – for de

privilegerede – den uendelige række af livsstilsvalg.

(Kapitalismens) lighed

I dag fremstår demokrati uskelneligt fra kapitalismen, de hænger uløseligt sammen og præsenteres som hinandens mulighedsbetingelser. Alain Badiou kalder det kapital-parlamentarisme.⁷ For Badiou er demokratiet i dag blot et udtryk for “en politisk afmagt”. Den demokratiske ideologi fungerer i dag reelt som et skalkeskjul for økonomiens oligarkiske strukturer.

Den unge Karl Marx beskrev i 1840'erne, hvordan det politiske demokrati gik hånd i hånd med den kapitalistiske produktionsmåde og faktisk er med til at skjule dennes brutale jagt på profit.⁸ Demokratiet får det nemlig til at se ud, som om der er politisk lighed, som om en hjemløs' og en millionærs stemmer er lige meget værd. Men i kapitalismen dækker politisk lighed selvfølgelig over en faktisk social ulighed. I det kapitalistisk samfund er politik en adskilt sfære, hvor magten kan cirkulere og endda lade sig kritisere og udfordre, uden at der reelt bliver stillet spørgsmålstejn ved samfundets materielle forhold. Der er ikke nogen meningsfuld relation mellem det socio-økonomiske hierarki og den politiske sfære, politiske identiteter er løsrevet fra socio-økonomisk status, og politisk lighed kan sagtens sameksistere med social udbytning og klasseulighed. I politikens adskilte sfære kan borgerne således udleve fiktionen om lighed, så længe de lader, som om de er lige, som om rigdom, indkomst, arbejde og hierarkier ikke betyder noget. Den sociale uligheds konflikter suspenderes således eller 'glemmes' i den politiske sfære. I stemmeboksen (og foran varen) er vi alle lige.

Kort (nyere) demokratihistorie

Omkvædet er altid, at demokratiet er godt. Det behøver vi slet ikke at diskutere. Men at demokrati samtidig er en underligt amorf størrelse, ved vi også godt. Det er den vigtigste værdi af alle; vi går ikke på kompromis med demokratiet. Men det gør vi jo så alligevel hele tiden. Det har vi i hvert fald gjort flere gange i løbet af de sidste par årtier. Det særprægede forløb sidst i november i 2000, hvor George Bush Junior blev præsident i USA, selvom han havde tabt valget, var et godt eksempel. For at opnå Bushs sejr besluttede USA's Højesteret, at stemmerne fra Florida *ikke* skulle omtæles. Godt nok er det en minoritet af amerikanere, der overhovedet stemmer, hver gang der er valg, og hele processen med delstater og valgmænd resulterer ofte i indsættelsen af præsidenter med færre stemmer, hvad der jo ikke er så demokratisk til at begynde med, men det var alligevel første gang, at det amerikanske nationaldemokrati var scene for et veritabelt statskup, hvor det blev decideret forbudt at tælle stemmer om (og dermed undgå, at Al Gore blev præsident).

Det næste eksempel er selvsamme Bush, der efter 9/11 skruer op for statens repressive side og viser, hvor lidt modsætning der er mellem nationalstatsdemokratiets lejlighedsvis (og noget selektive, kan vi sige med tanke på Florida 2000) stemmeafgivelsesprocedurer og så undtagelseslovgivning med alt, hvad det indebærer af statsterror, invasionskrige og et vidtforegnet tortursystem. Som svar på terrorangrebet på World Trade Center og Pentagon erklærede Bush 'krig mod terror' og suspenderede en række rettigheder med det formål at beskytte nationalstaten. The Patriot Act og andre lignende forordninger underminerede en række af retsstatens fundamentale principper og gjorde det muligt for det amerikanske militær at tilfangetage og tilbageholde mennesker på ubestemt tid. Dermed åbnede der sig et rum mellem ret og undtagelse, der kunne bruges på forskellig vis. Guantanamo-lejren på Cuba er et eksempel på, hvordan et sådant rum fungerer. Her placerer suverænen subjekter, der siges at udgøre en trussel mod nationen. Disse subjekter fravristes deres juridiske rettigheder og løsrives fra den internationale lovs alternativer – de er hverken krigsfanger eller kriminelle, der kan få prøvet deres sag ved en domstol. Demokratisk politik forvandles således trinvist til en kontinuerlig sikkerhedsoperation, hvor borgernes rettigheder kan suspenderes med henvisning til terrortruslen.

I forbindelse med finanskrisen så vi også forskellige eksempler på, hvordan der kan ske nogle interessante forskydninger, når der opstår modsætninger mellem nationaldemokratiet og økonomien. I Grækenland og Italien blev folkevalgte politikere således sat fra bestilling og erstattet af teknokratregeringer bestående af finansfolk og tidligere medarbejdere fra Den Europæiske

Centralbank. Forløbet i Grækenland var ganske afslørende: Først annoncerede den græske premierminister George Papandreou en folkeafstemning om den krisepakke, som EU og IMF havde tilbudt landet, så blev han sat på plads af Merkel og Sarkozy og tvunget til at aflyse folkeafstemningen for til sidst selv at træde tilbage og overlade magten til Lucas Papademos, tidligere vicepræsident i Den Europæiske Centralbank. Så fulgte en række folkeafstemninger, som endte med, at den neo-eurokommunistiske partidannelse, SYRIZA, dannede regering med mandat til at genforhandle vilkårene for krisepakken. Men Den Europæiske Centralbank nægtede at ændre noget som helst og valgte at sidde den græske befolknings ønsker helt overhørig. Konklusionen er selvfølgelig, at demokrati er fint nok, men der er andre ting, der er vigtigere.

Det billedpolitiske take på denne gradvise tømning af det politiske er selvfølgelig, at det stadig mere intense flow af billeder og repræsentationer skjuler demokratiets grundlæggende tomhed. I de repræsentative demokratier er valgets egentlige funktion, som Cornelius Castoriadis skriver, ikke at lade folket vælge, men at udstyre dem med idéen om, at samfundets problemer er alt for komplicerede og bedst overlades til de politiske partier og staten.⁹ Valghandlingen er et ritual, som forlener en bestemt samfundsmodel med visuel konsistens. Mængden af billeder er så omfattende, at det er det underholdende, der dominerer. Det er vigtigt at forsøge at fange folks interesse, så derfor evaporerer det indhold, der måtte være tilbage i ritualets tomme form. Demokratiet er fanget mellem at ville passivere vælgerne – vi skal nok lave politik for jer – og samtidig helst ikke totalt udradere dem, så de mister tiltroen til systemet. Det er derfor, valg bliver mere og mere spektakulære, vælgerne er forbrugere af politiske beslutninger. Den egentlige kamp finder selvfølgelig sted andetsteds. Det vigtige er ikke diskussionen foran de rullende kameraer mellem de kandidater, vi kan vælge imellem, den virkelige kamp finder sted tidligere, således at spørgsmålet om det uhensigtsmæssige ved nationalstaten selv, men selvfølgelig også den private ejendomsret og pengene, aldrig bliver formuleret. Nogle spørgsmål kan ikke stilles inden for rammerne af nationaldemokratiet.

‘Folket’

Trump burde være en anledning til at se nærmere på nationaldemokratiet, for det er inden for rammerne af et sådant, han vandt valget og blev præsident, men det sker desværre sjældent. Faktisk udfoldes de fleste analyser netop med henblik på at undgå analyse af nationaldemokratiet. En af måderne, hvorpå det sker, er ved at tage fat i forestillingen om folket og så klandre ‘folket’ for at have stemt forkert. Det er med andre ord folket, den er gal med, ikke demokratiet. Men det er jo faktisk det demokratiske system, der så at sige skaber ‘folket’, der så bagefter i næste moment står over for et valg (Clinton vs. Trump). Derfor er det ikke folket, der vælger Trump, men snarere det repræsentative nationaldemokrati, der producerer folket som det stemmeafgivende subjekt, som Jacques Rancière skriver.¹⁰ Den grundlæggende operation i det repræsentative demokrati er altså ikke valget mellem de forskellige kandidater, som beskrives på en historisk overleveret, men ganske arbitrær skala, der går fra venstre til højre, men produktionen af folket som det politiske subjekt. Denne operation er imidlertid ikke rigtig synlig. Idet folket stemmer og vælger den ene eller den anden kandidat, kommer det til at se ud, som om denne akt er den egentlige politiske handling, som om det er den vigtigste gestus i demokratiet. Men det er det ikke. Forud er gået produktionen af folket. Med Althusser kan vi kalde det en interpellation, en kompleks operation, hvor der produceres et subjekt med agens og selvbevidsthed, der ser sig selv som udgangspunktet for politisk handlen, men som i virkeligheden er en effekt af en struktur.¹¹ I dette tilfælde det repræsentative demokrati, der således mere handler om, at folket i retrospektiv giver magt til et individ eller et parti, end at folket har politisk agens og vælger nogen.

Det repræsentative nationaldemokratis grundlæggende operation er at producere folket, der så efterfølgende afgiver dets stemmer til fordel for den ene eller den anden kandidat. Valghandlingen får det ganske vist til at se ud, som om folket har magten og vælger en præsident eller et folketing, men det er faktisk omvendt. I USA i november 2016 stod valget mellem Trump og Clinton, det var de to muligheder (vi glemmer for et øjeblik, at der faktisk var flere kandidater, ikke mindst Jill Stein for de Grønne), en flamboyant milliardær, byggespekulant og reality-stjerne og en tidligere First lady og udenrigsminister. Altså to kandidater som kun med stort besvær kan ses som udtryk for det

amerikanske folk. Så processen er omvendt, det demokratiske system skaber folket. Med andre ord, det er Trump, der effektivt har produceret (en bestemt repræsentation af) det amerikanske folk, ikke det amerikanske folk, der har valgt Trump. Og 'valget' af Trump fandt sted på baggrund af den forvandling af politik til administration, der har fundet sted inden for de seneste tre årtier, hvor stadig flere områder er blevet overladt til markedskræfternes frie hærgen. I det forløb, hvor der har fundet, hvad Wendy Brown kalder, en tømning af det politiske sted, fremstår Trump som et anderledes brand, mere hårdhændet og villig til at skrue op for de racistiske og protektionistiske løsninger.¹² Han markerer en forskel. Men er selvfølgelig i høj grad også kontinuitet i den forstand, at USA med Joel Olsons ord altid har været og er et hvidt demokrati, hvor alle principielt er lige, men hvide mere end alle andre.¹³ Lighed og privilegium går hånd i hånd i USA. Fra 1607 til 1965 var statsborgerskab et racemæssigt privilegium i USA, og den dag i dag er hvide udstyret med usynlige ufortjente privilegier, de kan drage fordel af i deres liv for at opretholde eller forbedre deres livssituation. På papiret er USA et farveblindt samfund, hvidhed er ikke længere en stats sanktioneret udmærkelse, men i virkeligheden er USA stadigvæk kendetegnet ved et hvidt overherredømme. Det fremgår af alle statistikkerne, hvad enten det drejer sig om børnedødelighed, fængselsstraffe, visitationer, uddannelse, bolig, rigdom eller arbejdsløshed. Valget af Trump bekræfter den situation og kun et opgør med hvidhed som social-politisk kategori kan skabe mulighedsbetingelserne for et amerikansk demokrati. Det vil næsten være en halv revolution. Den hele vil være, når kritikken af nationaldemokratiet – destitutionsprocessen – kombineres med kritikken af kapitalismen. Det er programmet. Der er nok at tage fat på for de anti-nationalistiske kræfter.

1 Judith Butler: "A Statement from Judith Butler", in: *e-flux conversations*, 11. november, 2016

2 Giorgio Agamben: *Homo sacer. Den suveræne magt og det nøgne liv* (Aarhus: Klim, 2016).

3 Karl Korsch: *Staten og kontrarevolutionen* (København: Jørgen Paludans Forlag, 1972); idem: *Marxism, State and Counterrevolution* (Amsterdam & Hannover: Offizin Verlag & Internationaal instituut voor sociale geschiedenis, 2017).

4 Hans Jørgen Schanz (red.): *50 ideer der ændrede verden* (Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2014).

5 Lars From & Klaus Dohm: "Læserkåring: Demokrati er verdens bedste idé", in: *Jyllands-Posten*, 9. november, 2014, pp. 6-7.

6 Jodi Dean: *Democracy and other Neoliberal Fantasies: Communicative Capitalism and Left Politics* (Durham & London: Duke University Press, 2009).

7 Alain Badiou: *Un parcours grec. Circonstances*, 8 (Paris: Lignes, 2016).

8 Karl Marx: "Kritiske randbemærkninger til artiklen 'Kongen af Prøjsen og socialreformen. Af en prøjser' (Vorwärts! # 60)"

9 Cornelius Castoriadis: "La source hongroise", in: idem: *Quelle démocratie? Tome 1 (Écrits politique 1945-1997, IV)* (Paris: Sandre, 2013), p. 595.

10 Jacques Rancière: *Hadet til demokratiet* (København: Møller, 2013).

11 Louis Althusser: "Ideologi og ideologiske statsapparater", in: *Louis Althusser & Nicos Poulantzas: Om ideologiske statsapparater. Om marxisme og retten* (København & Århus: Monde, 1972), pp. 13-71.

12 Wendy Brown: "We are All Democrats Now", in: *Theory & Event*, vol. 13, nr. 2, 2010

13 Joel Olson: *The Abolition of White Democracy* (Minneapolis & London: University of Minnesota Press, 2004).